

Sammendrag

Samfunnsnyten av digital transportinfrastruktur

Verdsetting av økt bruk og deling av data

TØI rapport 1857/2021
Forfatter: Niels Buus Kristensen
Oslo 2021 32 sider

Digitalisering av samferdselssektoren skjer raskt disse dagene og genererer omfattende datamengder. Bedre tilgjengeliggjøring og utnyttelse av disse data forventes å ha stort potensial i utviklingen av fremtidens transportsystem. Men det er liten erfaring med formalisert vurdering av digitale prosjekters samfunnsøkonomiske lønnsomhet. Denne rapporten ser på hvordan transportsektorens samfunnsøkonomiske metoder må og kan utvikles for å kunne verdsette fordeler og ulemper ved bedre data og digital infrastruktur. Akkurat som for fysisk infrastruktur må grunnlaget for samfunnsøkonomisk vurdering av digitale investeringer være en kvantitativ sammenlikning av nytte og kostnad av digitale prosjekter.

Den fortsatt økende digitaliseringen av transportsektoren gir en eksponensielt voksende mengde av data, som i dag ikke utnyttes fullt ut i forhold det potensiale som disse dataene gir for å forbedre effektiviteten av det samlede transportsystemet. En utfordring i forhold til beslutninger om investering i digitale prosjekter er at nyttesiden er vanskelig å kvantifisere. Når verdien av digitale infrastrukturinvesteringer bare er deskriptiv og ikke kvantitativ, kan det være vanskelig å argumentere overbevisende for at et konkret prosjekt er samfunnsøkonomisk lønnsomt. For fysiske transportinfrastrukturprosjekter har man lang erfaring med nytte-kostnadsanalyser med etablerte metoder for å kvantifisere og prissette effektene.

Behovet for teoretisk metodeutvikling er begrenset, da det prinsipielt er fullt mulig å anvende de eksisterende metoder for nytte-kostnadsanalyser for fysiske prosjekter. Framgangsmåten bør være å kvantifisere fordelene i samme komponenter som for fysiske prosjekter, men dette er dog vanskelig i praksis. Veien videre mot standardiserte måter for å kvantifisere og vurdere samfunnsnyten av digitale investeringer i transportsystemet kan med fordel ta utgangspunkt i noen konkrete case-studier av forskjellig kompleksitet.

Verdien av dataplattformer vil være spesielt utfordrende å verdsette. Generelle dataplattformer på tvers av organisasjoner med det formål å gjøre data åpent tilgjengelig for tredjeparter kan ha høy samfunnsmessig nytte, som et eksempel fra Transport for London illustrerer. Men verdien realiseres gjennom de prosjektene som bygger på plattformen, hvor en del av disse prosjektene ikke vil være kjent på forhånd. Her må man i dette tilfelle kanskje basere seg på ex post vurdering fra etablering av tilsvarende dataplattformer fra andre sektorer eller andre land.

Styrket datagrunnlag kan også ha stor verdi i den strategiske planlegging av ressursbruken i transportsektoren. Et bedre beslutningsgrunnlag kan gi en mer effektiv ressursallokering gjennom endret prioritering av prosjektene. Forutsatt at bedre datagrunnlag faktisk blir brukt til å velge en portefølje med større avkastning kan denne verdien potensielt være ganske stor på grunn av størrelsen på de samlede transportinvesteringer og fordi gjennomsnittlig avkastning i dagens NTP er ganske lav.